

18. Semenov I.N. Refleksiya v organizacii tvorcheskogo myshleniya i samorazvitiia lichnosti / I.N. Semenov, S.Yu. Stepanov // Voprosy psihologii. – 1983. – №2. – S. 35-42.
19. Serikov V.V. Lichnostno-orientirovannoe obrazovanie: poisk novoj paradigmy / V.V. Serikov.– M., 1998.– 289 s.
20. Trajneva V.A. Delovye igry v uchebnom processe: Metodologiya razrabotki i praktika provedeniya / V.A. Trajneva. – M.: Dashkov i K., 2002. – 359 s.
21. Ushinskij K. D. Tri ehlementa shkoly / K. D. Ushinskij // Sobr. soch. : v 11 t. T. 2. – M.–L., 1948. – S. 42–68.
22. Kholkovska I.L. Partnerstvo yak innovatsiina forma dialohichnoi vzaemodii vykladacha i studentiv – maibutnikh menedzheriv / I.L. Kholkovska // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni M.Kotsiubynskoho. Seria: «Pedahohika i psykhohohiia». Vypusk 55.– Vinnytsia, 2018. – S. 134-141.

УДК 377.3:[316.77:005.336.2]

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-82-87

ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА СФЕРИ ПОСЛУГ

Р. С. Гуревич, О. Ю. Бойчук, В. М. Бойчук

Реформаційні процеси, що відбуваються нині у сфері освіти, вимагають від майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг не лише оволодіння певним рівнем освіти, а й уміння акумулювати життєвий і професійний досвід, прогнозувати можливі наслідки власної діяльності, тобто формування професійної компетентності. Остання має включати сукупність умінь і навичок, що забезпечують продуктивне функціонування процесу спілкування. Отже, можна констатувати, що професійна компетентність є провідним чинником і стрижневим компонентом майбутньої професії, а комунікативна компетентність, у свою чергу, виступає необхідною умовою ефективною професійної діяльності. У програмі традиційної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг формуванню та розвитку комунікативної компетентності приділяється недостатня увага. Випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти не готують до свідомого конструювання за допомогою мовних засобів (вербальних і невербальних) своїх взаємовідносин із різними комунікативними партнерами, не вчать ефективних прийомів спілкування задля ефективної координації спільної діяльності. Як результат – майбутній кваліфікований робітник не має відповідних умінь у галузі професійного спілкування. Ми переконані, що для полегшення процесу адаптації молодого робітника у професійному колективі необхідно ознайомити його із нормами професійного спілкування. Особливо актуальною є ця проблема для робітників сфери послуг, оскільки їхня професійна діяльність передбачає постійний безпосередній комунікативний контакт з клієнтом.

Стаття присвячена проблемі формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у закладі професійної (професійно-технічної) освіти сфери послуг. У ній проаналізовано різні підходи до визначення дефініцій «компетентність», «професійна компетентність», «комунікативна компетентність», уточнено поняття «професійна комунікативна компетентність». Окреслено взаємозв'язок між особливостями роботи системи «людина – людина» і якістю володіння комунікативними уміннями, що лежать в основі формування професійної комунікативної компетентності.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, комунікативна компетентність, професійна комунікативна компетентність, кваліфікований робітник, сфера послуг.

PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A NECESSARY CONDITION FOR EFFICIENT ACTIVITY OF THE FUTURE QUALIFIED WORKER OF THE SERVICES SECTOR

R. Gurevych, O. Boychuk, V. Boychuk

Reform processes in the field of education require future skilled workers in the service sector not only to master the level of basic and special education, but also the ability to accumulate life and professional experience, to predict the possible consequences of their own activities, that is, the formation of professional competence. Professional competence must include a set of skills and skills that ensure the productive functioning of the communication process. So, it can be stated that professional competence is a leading factor and core component of the future profession, and communicative competence, in turn, is a prerequisite for effective professional activity. In the program of traditional training of future skilled workers in the sphere of services for the formation and development of communicative competence paid insufficient attention. Graduates of vocational (vocational) education institutions are not prepared to consciously construct, through linguistic means (verbal and non-verbal) their relationships with different communication partners, do not teach effective communication methods for effective coordination of joint activities. As a result, the future skilled worker does not have the appropriate skills in the field of professional communication. We are convinced that in order to facilitate the process of adaptation of a young worker in a professional team, it is necessary to familiarize him with the norms of professional communication. This problem is

particularly relevant for service sector workers, since their professional activity involves constant direct communicative contact with the client.

This work is devoted to the problem of formation of professional communicative competence of future skilled workers in the institution of professional (vocational) education services. The article analyzes different approaches to defining the definitions of «competence», «professional competence», «communicative competence», the concept of «professional communicative competence» is specified. The interrelation between the peculiarities of the work of the «man – man» system and the quality of possession of communicative skills underlying the formation of professional communicative competence is outlined.

Key words: competence, professional competence, communicative competence, professional communicative competence, skilled worker, sphere of services.

Роль та інтенсивність спілкування в сучасному суспільстві постійно зростають. Це пов'язано з цілою низкою причин: перехід від індустріального суспільства до інформаційного веде до збільшення обсягу інформації і, відповідно, до зростання інтенсивності процесів обміну нею; все вища спеціалізація працівників, зайнятих у різних галузях професійної діяльності, що вимагає їхньої кооперації і взаємодії у процесі досягнення цілей; збільшення кількості технічних засобів для обміну інформацією (факси, електронна пошта, Інтернет, смарт-засоби тощо); збільшення кількості людей, зайнятих у професійній діяльності, пов'язаній зі спілкуванням.

Отже, однією з найважливіших складових професійної компетентності фахівців соціономічної групи (професії типу «людина – людина») є компетентність у спілкуванні.

Системні характеристики професійно-комунікативної компетентності досліджували Р. Ардовська, К. Гончарова, Ю. Караулова, В. Кашинцева. Лінгводидактичні основи її формування аналізували О. Бастрикова та Т. Грабой. Вивчення професійної комунікативної культури як невід'ємного складника професійно-комунікативної компетенції фахівця знаходимо в працях О. Киричука, В. Лівенцова, Г. Медвідь, Ф. Хміля, О. Пономарьова, О. Романовського. Значний внесок у розробку проблеми формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця зробили А. Богуш, О. Горошкіна, І. Зимняя, М. Пентилюк, О. Семенов, Т. Симоненко, І. Родигіна та ін.

Однак, незважаючи на достатньо напрацьований теоретичний і практичний матеріал щодо формування і розвитку професійної комунікативної компетентності, проблема формування вищеозначеної якості в майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг у закладі професійної (професійно-технічної) освіти залишилася поза увагою науковців і потребує дослідження та аналізу, особливо в умовах постійного зростання вимог сучасного ринку праці до рівня підготовки кваліфікованих робітників.

Мета статті полягає в аналізі понять «компетентність», «професійна компетентність», «комунікативна компетентність» та визначенні поняття «професійна комунікативна компетентність майбутнього кваліфікованого робітника сфери послуг».

Енциклопедичні, філософські, педагогічні та інші джерела дають різні визначення дефініції «компетентність» та по-різному розкривають її сутність.

Узагальнення визначень дефініції «компетентність» у «Словнику іншомовних слів», «Великому тлумачному словнику сучасної української мови», «Енциклопедії освіти» та інших дозволяє стверджувати, що в них «компетентність» (competentia – належний по праву) розглядається з точки зору «...володіння знаннями, що дозволяють судити про що-небудь, висловлювати вагому, авторитетну думку, інформованість, обізнаність, авторитетність у певній галузі». В «Європейській кваліфікаційній рамці навчання протягом життя» до «компетентності (компетентностей)» віднесено «відповідальність й автономність», тобто здатність фахівця працювати і в автономному режимі розв'язувати професійні завдання [18], «Кваліфікаційна рамка європейського простору вищої освіти» поняття «компетентність» представляє як «динамічне поєднання знань, розуміння, умінь і здатностей» [19].

І. Зимняя вважає, що компонентами компетентності є предметні + операційні знання, уміння і навички (ЗУНи) + здатність і готовність до їх використання у діяльності + впевненість у діяльності та відповідальність за її результати. При цьому ЗУНи входять у компетентність у вигляді цінного «багажу», необхідного для використання в діяльності [9, с.23].

Такої думки дотримується М. Головань, який зазначає, що поняття компетентності ширше за поняття знання, уміння, навички; воно містить їх у собі, але на відміну від функціональної грамотності дозволяє розв'язувати цілий комплекс задач; на відміну від навички є усвідомленою; на відміну від уміння є здатною до перенесення, удосконалюється не шляхом автоматизації та перетворення на навичку, а шляхом інтеграції з іншими знаннями, уміннями, навичками; через усвідомлення загальної основи діяльності зростає компетентність; на відміну від знання існує у формі діяльності (реальної чи мисленнєвої), а не інформації про неї [4, с.28]. Цей самий автор відзначає, що в наявних визначеннях підкреслюються наступні сутнісні характеристики компетентності: ефективне використання здібностей, що дозволяє плідно здійснювати професійну діяльність згідно з вимогами робочого місця; володіння знаннями, уміннями і

здібностями, необхідними для роботи за фахом при одночасній автономності і гнучкості в частині вирішення професійних проблем; розвинена співпраця з колегами і професійним міжособистісним середовищем; інтегроване поєднання знань, здібностей і установок, оптимальних для виконання трудової діяльності в сучасному виробничому середовищі; здатність робити що-небудь добре, ефективно в широкому форматі контекстів з високим ступенем саморегулювання, саморефлексії, самооцінки; швидкою, гнучкою і адаптивною реакцією на динаміку обставин і середовища [4, с.29].

Узагальнюючи підходи науковців до визначення поняття «компетентність», Н. Волкова та В. Полторак зазначають, що компетентність – складне й багатогранне явище, котре характеризує здатність людини застосовувати знання та вміння у різноманітних соціальних, професійних ситуаціях, кваліфіковано виконувати певну діяльність, зокрема професійну [3, с. 33].

Українська дослідниця Л. Дибкова трактує компетентність як динамічну сукупність знань, вмінь, навичок, здібностей, цінностей, що необхідна для ефективної професійної і соціальної діяльності та розвитку особистості випускника, і яку він зобов'язаний засвоїти та продемонструвати після завершення частини або всієї навчальної програми [6, с.19].

У наведених тлумаченнях поняття «компетентність» йдеться про особу, яка здатна розв'язувати певні завдання, виносити рішення та судження у певній галузі, а компетентність виступає як якість, характеристика особистості. Основою цієї якості є знання, обізнаність, досвід професійної діяльності людини. Цим самим підкреслюється інтегративний характер поняття «компетентність». Таке розуміння компетентності стало базовим у багатьох теоретичних і прикладних дослідженнях, педагогічних теоріях. З опорою саме на нього вивчалися конкретні властивості компетентності як умови професіоналізму, механізми її формування.

Поняття «професійна компетентність» увійшло в термінологію у 80-их роках минулого століття з праць Ю. Бабанського і В. Сластьоніна та вважалось складовою професіоналізму. З позицій системного підходу професійна компетентність розуміється як певна система, що інтегрує знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості, котра забезпечує виконання особистих професійних зобов'язань [16, с. 187]. На думку науковців, професійна компетентність – це: знання та вміння з різнобічних сфер життєдіяльності людини, що необхідні для формування вмінь здійснення діяльності творчого рівня [16, с. 238]; «інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» [7, с. 722]; загальні або ключові вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, крос навчальні вміння або навички, ключові уявлення, опори, або опорні знання [12, с. 19]; системне інтегральне явище щодо суб'єкта професійної діяльності, що включає не тільки його професійні та фахові знання, вміння, навички, професійно важливі якості, професійний і фаховий досвід, але і мотиваційну готовність і позитивне ставлення до цілей, завдань, змісту, методик, технологій, засобів і результатів своєї професійної діяльності [17, с. 5]; «здатність ефективно використовувати набуті знання, вміння і навички; вміння вирішити ту чи іншу проблему, здійснити активний пошук нового досвіду і визначити його самостійну цінність, наявність вмінь і навичок самостійності в плануванні, організації, контролі власної діяльності; креативність, здатність до саморозвитку, самоаналізу, саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю» [19, с. 19]. Досліджуючи поняття фахової компетентності В. Петрук [13, с. 209] визначила, що це система знань, умінь і навичок, професійно значущих якостей особистості, що забезпечують можливість виконання професійних обов'язків певного рівня, а компонентами фахової компетентності є професійні компетенції.

О. Губарева у своєму дисертаційному дослідженні визначає професійну компетентність як сукупність загальнопрофесійних знань та вмінь з організації та планування робочих процесів, читання та складання документів, способів рішення проблем, використання нових інформаційних технологій [5, с. 37].

С. Самойленко під професійною компетентністю розуміє комплексну характеристику людини, що виявляється в конкретній професійній діяльності та включає знання, уміння, навички, здібності, досвід, мотивацію і особистісні властивості [1, с. 5].

О. Олексюк розглядає професійну компетентність як володіння знаннями, уміннями, нормативами, необхідними для виконання професійних обов'язків, психологічними якостями, а також як реальну професійну діяльність відповідно до еталонів і норм [3, с. 13]

Н. Волкова висловлює думку, що професійна компетентність, професіоналізм передбачають наявність професійних знань (суспільних, психолого-педагогічних, предметних, прикладних умінь та навичок). Особливостями професійних знань є їх комплексність, натхненність [5, с. 418].

Розглядаючи проблему професійної компетентності, А.К. Маркова [6] визначає її характеристики: компетентність не ототожнюється з освіченістю людини; компетентність – це поєднання психічних якостей, що дають змогу діяти самостійно та відповідально; основою для висновків про компетентність

людини є оцінка кінцевого результату діяльності; компетентність є характеристикою окремої людини і проявляється у результатах її діяльності.

В Енциклопедії освіти поняття професійна компетентність трактується як інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця. Компетентність – це сукупність знань і умінь, необхідних фахівцю для здійснення ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати а прогнозувати результати праці, використовувати сучасну інформацію щодо певної галузі виробництва. Професійна компетентність фахівця виявляється в підготовленості до здійснення такої діяльності: аналіз результатів праці і технологічних процесів; аналіз професійних ситуацій і проблем; аналіз технічної документації, завдань діяльності; організація праці; дотримання технічних і технологічних вимог виробництва; координація різних видів професійної діяльності; володіння професійно важливою інформацією стосовно об'єкта діяльності; прогнозування типових і нетипових виробничих ситуацій; забезпечення безпечних умов праці; оволодіння додатковими кваліфікаціями і професіями; забезпечення високого рівня культури праці; дотримання правил експлуатації галузевого устаткування; своєчасне усунення технічних і технологічних порушень; дотримання рекомендацій, норм і вимог щодо фізіологічних, економічних, екологічних і ергономічних чинників. Професійна компетентність передбачає сформованість умінь розмірковувати й оцінювати професійні ситуації і проблеми, виявляти ініціативу у виконанні виробничих завдань. [7, с. 722]

Л. Мітіна під професійною компетентністю розуміє гармонійне співвідношення елементів дієвої і комунікативної (культура спілкування, навички соціальної поведінки) підструктур. На її погляд, професійна компетентність включає знання, уміння, навички, а також способи і прийоми реалізації їх в діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особистості [10, с. 63].

Узагальнивши різні визначення можна констатувати, що професійна компетентність будь-якого фахівця є складним інтегральним психологічним, професійним, фаховим і суб'єктним утворенням, яке формується в процесі набуття професійної освіти, актуалізується, розвивається і вдосконалюється у процесі практичної професійної діяльності, ефективність її здійснення залежить від теоретичного, практичного та психологічного видів підготовленості фахівця до неї, здатності та готовності до її здійснення, суб'єктних, професійно важливих та індивідуально-психічних якостей фахівця, сприйняття ним цілей, цінностей, змісту, результатів та особливостей цієї діяльності.

Поняття «комунікативна компетентність» (з лат. *communico* – роблю загальним, зв'язую, спілкуюся і *competens* (*competentis*) – здатний) означає сукупність знань про норми і правила ведення природної комунікації – діалогу, суперечки, переговорів та ін. [1, с. 107].

Комунікативна компетентність – це здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми, певна сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективне спілкування, передбачають уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти й бути зрозумілим для партнера у процесі спілкування [8, с. 28]. Вона формується в умовах безпосередньої взаємодії, оскільки є результатом досвіду спілкування між людьми.

На думку Н. Моревої, людей з високою комунікативною компетентністю характеризують такі зовнішні, поведінкові прояви: швидке, своєчасне і точне орієнтування в ситуації взаємодії та партнерства; прагнення зрозуміти іншу людину в контексті вимог конкретної ситуації; установка в контакт не тільки на справу, але й на партнера; шанобливе, доброзичливе ставлення до нього, урахування його стану й можливостей; впевненість у собі, розкутість, адекватна включеність у ситуацію; суттєве задоволення спілкуванням і зменшення нервово-психічних затрат у процесі комунікації; уміння спілкуватися у різних статусно-рольових позиціях, встановлювати і підтримувати необхідні робочі контакти незалежно, а інколи і всупереч відносинам, які складаються; високий статус і популярність у тому чи іншому колективі; уміння організувати дружню сумісну роботу, формувати сприятливий соціально-психологічний клімат у колективі, досягати високого результату діяльності [11, с. 61].

О. Холостова стверджує, що компетентність в спілкуванні означає володіння комплексом особистісних можливостей, це один з показників психологічної зрілості та компетентності [15, с. 130].

О. Веретенникова звертає увагу на те, що під час взаємодії з людьми, комунікативна компетентність проявляється у спроможності різноманітного спілкування, формування завдань, вирішення конфліктів, вмінні взаємодіяти з представниками різних культур, здібності ведення переговорів [2, с. 28].

Ураховуючи визначення дефініцій «компетентність», «професійна компетентність», «комунікативна компетентність», можна визначити поняття «професійна комунікативна компетентність майбутнього кваліфікованого робітника сфери послуг» як інтегративне утворення професійних, комунікативних і особистісних якостей кваліфікованого робітника, що формується в процесі набуття теоретичної загальнопрофесійної та мовної підготовки, актуалізується, розвивається і вдосконалюється під час практичної професійної діяльності, що передбачає безпосередній комунікативний контакт з клієнтом.

Достатній рівень професійної комунікативної компетентності передбачає наявність у майбутнього кваліфікованого робітника сфери послуг двох основних груп умінь, а саме: загальнокомунікативних (забезпечують перебіг комунікації в ситуаціях повсякденної міжособистісної інтеракції) та професійно-комунікативних (володіння професійним мовленням, знання норм ділового спілкування, основ етики та психології спілкування).

Отже, аналіз наукових джерел дав змогу встановити, що професійна комунікативна компетентність кваліфікованого робітника є необхідною умовою професійно результативного виконання функціональних обов'язків, творчої діяльності та інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, формування особистості. Професійне навчання та мовна підготовка можуть розглядатися як основа (передумова) майбутньої професійної комунікативної компетентності.

Література

1. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : навч.-метод. посібник / І. Д. Бех – К. : ІЗМН, 1998.- 204 с.
2. Веретенникова А.Е. Развитие иноязычной письменной коммуникативной компетентности у студентов в соответствии с Болонским процессом/ А. Е. Веретенникова // Высшее образование сегодня. – 2008. – №5. – С. 26-30.
3. Волкова Н. П. Компетентність у здійсненні професійної комунікації майбутнього соціального педагога / Н. П. Волкова, В. А. Полторак // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія “Педагогіка і психологія”. Педагогічні науки. – 2014. – № 2(8). – С. 31-36.
4. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23-30.
5. Губарева О. С. Психологічні особливості формування професійної компетентності працівників ОВС : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06 / Губарева Ольга Семенівна. – Харків, 2005. – 216 с.
6. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів : дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Дибкова Людмила Миколаївна ; Академія педагогічних наук України, Інститут вищої освіти. – К., 2006. – 198 с.
7. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Креміня. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении / Ю. М. Жуков, Л. А. Петровская, П. В. Растяниников. – М., 1990. – 104 с.
9. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – С. 15 – 20.
10. Митина Л. М. Психологическое сопровождение выбора профессии : научно-методическое пособие / Л. М. Митина. – [2-е изд. испр.] – М. : Флинта, 2003. – 184 с.
11. Морева Н. А. Тренинг педагогического общения : учеб, пособие для вузов / Н. А. Морева. – М. : Просвещение, 2003. – 304 с.
12. Науково-освітній потенціал нації: погляд у ХХІ століття / [авт. кол. : В. Литвин (кер.), В. Андрущенко, А. Гуржій та ін.]. – К. : Навч. книга, 2004.– Кн. 2 : Освіта і наука: творчий потенціал державо- і культуротворення. – 2004.– 672 с.
13. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування базових професійних компетенцій у майбутніх фахівців технічних спеціальностей : дис. ... док-ра. пед. наук : 13.00.04 / Петрук Віра Андріївна. – Київ, 2008. – 292 с.
14. Самойленко С. А. Оценка профессиональной компетентности – новая услуга в службе занятости / С. А. Самойленко // Профессиональный потенциал. – 2004. – № 1–2. – С. 2–9.
15. Холостова Е.И. Технологии социальной работы / Е.И.Холостова. – М., 2003. – 400 с.
16. Чапрак М. Сучасні тенденції формування професійної компетентності майбутніх педагогів / М. Чапрак, С. Котова // Современные вопросы мировой науки. – 2010. – 258 с.
17. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун // Наукові записки Національного університету “Києво-Могилянська академія”. – 2007. – Том 71: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 3-8.
18. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF). [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-efq/files/leaflet_en.pdf
19. The Qualifications Framework for European higher Education Area. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ond.vlaanderen.be>.

References

1. Bekh I.D. Osobystisno-zorrientovane vykhovannia : navch.-metod. posibnyk / I. D. Bekh – K. : IZMN, 1998.- 204 s.
2. Veretennikova A.E. Razvitie inoyazychnoj pis'mennoj kommunikativnoj kompetentnosti u studentov v sootvetstvii s Bolonskim processom/ A. E. Veretennikova // Vysshee obrazovanie segodnya. – 2008. – №5. – S. 26-30.
3. Volkova N. P. Kompetentnist u zdiisnenni profesiinoi komunikatsii maibutnoho sotsialnoho pedahoha / N. P. Volkova, V. A. Poltorak // Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia “Pedahohika i psykholohiia”. Pedahohichni nauky. – 2014. – # 2(8). – S. 31-36.
4. Holovan M. S. Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu / M. S. Holovan // Vyshcha osvita Ukrainy. – 2008. – # 3. – S. 23-30.
5. Hubarieva O. S. Psykholohichni osoblyvosti formuvannia profesiinoi kom- petentnosti pratsivnykiv OVS : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.06 / Hubarieva Olha Semenivna. – Kharkiv, 2005. – 216 s.

6. Dybkova L. M. Indyvidualnyi pidkhid u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv : dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / Dybkova Liudmyla Mykolaivna ; Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut vyshchoi osvity. – K., 2006. – 198 s.
7. Entsyklopediia osvity / za red. V. H. Kreminia. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
8. Zhukov Yu. M. Diagnostika i razvitie kompetentnosti v obshchenii / Yu. M. Zhukov, L. A. Petrovskaya, P. V. Rastyaniikov. – M., 1990. – 104 s.
9. Zimnyaya I. A. Klyuchevye kompetencii – novaya paradigma obrazovaniya / I. A. Zimnyaya // Vysshee obrazovanie segodnya. – 2003. – №5. – S. 15 – 20.
10. Mitina L. M. Psihologicheskoe soprovozhdenie vybora professii : nauchno-metodicheskoe posobie / L. M. Mitina. – [2-e izd. ispr.] – M. : Flinta, 2003. – 184 s.
11. Moreva N. A. Trening pedagogicheskogo obshcheniya : ucheb. posobie dlya vuzov / N. A. Moreva. – M. : Prosveshchenie, 2003. – 304 s.
12. Naukovo-osvitnii potentsial natsii: pohliad u XXI stolittia / [avt. kol. : V. Lytvyn (ker.), V. Andrushchenko, A. Hurzhii ta in.]. – K. : Navch. knyha, 2004. – Kn. 2 : Osvita i nauka: tvorchyi potentsial derzhavo- i kulturotvorennia. – 2004. – 672 s.
13. Petruk V. A. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia bazovykh profesiinykh kompetentsii u maibutnikh fakhivtsiv tekhnichnykh spetsialnostei : dys. ... dok-ra. ped. nauk : 13.00.04 / Petruk Vira Andriivna. – Kyiv, 2008. – 292 s.
14. Samojlenko S. A. Ocenka professional'noj kompetentnosti – novaya usluga v sluzhbe zanyatosti / S. A. Samojlenko // Professional'nyj potencial. – 2004. – № 1–2. – S. 2–9.
15. Holostova E.I. Tekhnologii social'noj raboty / E.I. Holostova. – M.: , 2003. – 400s.
16. Chaplak M. Suchasni tendentsii formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv / M. Chaplak, S. Kotova // Sovremennyye voprosy myrivoi nauky. – 2010. – 258 s.
17. Yahupov V. V. Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vy shchoi osvity / V. V. Yahupov, V. I. Svystun // Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Kyievo-Mohylianska akademiia”. – 2007. – Tom 71: Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota. – S. 3-8.
18. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF). [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/leaflet_en.pdf
19. The Qualifications Framework for European higher Education Area. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ond.vlaanderen.be>.

УДК 378.147:88

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-87-92

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЙ ТЕХНІЧНОГО ДИЗАЙНУ В ГРАФІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

О. М. Джеджула

orcid.org/0000-0001-7004-1500

У статті досліджено методичний аспект використання категорій технічного дизайну в графічній підготовці майбутніх інженерів. Сучасне виробництво докорінно змінює й розширює межі інженерної діяльності. Сьогодні функції інженерної діяльності пов'язані з виробничо-технологічною, проектно-конструкторською, організаційно-управлінською, науково-дослідницькими сферами. Базовою складовою інженерної діяльності є проектно-конструкторська діяльність, продукти якої представлені у вигляді специфічної форми креслеників деталей і виробів, схем технологічних процесів, комп'ютерних моделей. У статті зазначено, що потреби споживачів ринку підвищують роль і місце технічного дизайну у процесі створення нової техніки та використання комп'ютерних технологій. Доцільне дизайнерське рішення виробу забезпечує зручність експлуатації, практичність використання, зовнішні якості, зниження витрат на обладнання та виробництво і, навіть, відношення споживача до виробника даної продукції. В основі технічного дизайну лежить робота з різноманітними графічними зображеннями та конструкторською документацією. Обґрунтовано, що внесення в зміст графічної підготовки майбутніх інженерів категорій дизайну, зокрема об'ємно-просторової структури, сприяють розвитку просторового мислення студентів, розумінню форми зображень на креслениках, орієнтують на аналітичний підхід до відображення просторових форм на креслениках. Виявлено можливості комп'ютерних технологій для аналізу об'ємно-просторових структур та особливостей їх комп'ютерного моделювання. Для формування навичок дослідження форм із позицій категорії об'ємно-просторової структури запропоновано професійно орієнтовані завдання з використанням 3-D креслеників технічних виробів, що вирізняються поступовим ускладненням. Завдання розвивають уміння досліджувати форму деталей з урахуванням характеру зв'язків між ними, що є притаманним процесу читання креслеників та створенню робочих креслеників деталей.

Ключові слова: графічна підготовка, графічна діяльність, інженер, технічний дизайн, просторове мислення.